

Education at a Glance 2009: OECD Indicators

Summary in Estonian

EAG 2009 kokkuvõte

- EAG (Education at a Glance) on OECD iga-aastane rahvusvaheliselt võrreldava haridusstatistika kogumik.
- 2009. aasta väljaanne vaatleb haridussüsteemide jätkuvat laienemist – võrreldes 1990-ndate aastatega lõpetas 2007. aastal ülikooli peaaegu kaks korda rohkem inimesi.
- Majanduslangusega kaasnevast ressursside nappusest hoolimata tuleb tagada hariduse kättesaadavus. 2009. aasta väljaanne vaatleb senisest detailsemalt haridussüsteemide efektiivsust iseloomustavat haridusprotsesside rahastamist ja tulemuslikkust.

Piiratud ressursside efektiivne investeerimine laienevatesse haridussüsteemidesse

Majanduslanguse ajal on surve haridussüsteemi efektiivsuse saavutamiseks eriti suur kahel põhjusel. Ühelt poolt on ressursid enam piiratud, teisalt on investeerimine inimkapitali eriti oluline, sest vajalike teadmiste ja pädevuste omandamine ning nende oskuslik rakendamine on peamiseks eelduseks majanduse taastumisel.

EAG 2009 annab detailse ülevaate haridussüsteemides toimuvast, hariduse rahastamisest ja institutsionaalsest korraldusest ning tulemuslikkusest.

Laienemine jätkub

Viimase aastakümne jooksul on hariduses osalemise aktiivsus kiiresti kasvanud. Eriti on kasvanud inimeste arv, kes jätkavad haridusteed peale kohustuslikku kooliaega. Teise taseme hariduse omandab juba peaaegu 100% inimestest. See on omakorda suurendanud õppima asumist kõrgkoolides. 2007. aastal omandas kolmandik noortest vanuses 25-34 kõrghariduse; mõnedes riikides (Kanada, Jaapan, Korea ja partnerriik Venemaa) omandas kõrghariduse isegi üle 50% noortest (Indikaator A1).

EAG vaatleb haridussüsteemide laienemist lähtuvalt erinevas eas inimeste hariduses osalemise määrast, õpiaastate arvust, omandatud kvalifikatsioonist ja täiskasvanud elanikkonna haridustasemest. Iga nimetatud näitaja tase on alates 1995. aastast kasvanud. Samas erinevad riigid üksteisest oluliselt näitajate suuruse ja kasvu kiiruse poolest, samuti taseme poolest, kus on saavutatud stabiilsus.

15-19-aastaste noorte haridussüsteemis osalemise määr (**Indikaator C1**) oli OECD riikides 2007. aastal keskmiselt 81%, alates 1995. aastast on näitaja kasvanud 8% võrra. Mitmetes riikides, kus juba 1990-ndate keskel oli keskaridusega inimeste osakaal peaaegu 100%, on muutus olnud tagasihoidlik. Samas on näiteks Tšehhis, Kreekas, Ungaris, Irimaal ja Poolas haridussüsteemis osalemine tervikuna kiiresti kasvanud; Tšehhis, Kreekas ja Ungaris lausa enam kui kahekordistunud. Ka Mehhikos ja Türgis on vastav näitaja kasvanud, ent realselt õpivad koolis siiski vaid pooled 15-19-aastastest noortest. Sarnane kasv – 7% – 20-29 aastaste vanusegrupis näitab, et keskmiselt neljast üks selle vanusegrupi inimene õpib.

Hariduses osalemise määra kasv tähendab ka inimeste kvalifikatsioonitaset kirjeldavate näitajate kasvu (**indikaatorid A2 ja A3**). Kõige suurem on olnud muutus nende inimeste osakaalus, kes on omandanud bakalaureusekraadi (kõrghariduse esimene aste). Aastaks 2007 oli keskmiselt 39% inimestest OECD riikides vähemalt bakalaureusekraadiga. See on peaaegu kaks korda enam kui 1995. aastal. Tõus on toimunud kõikides riikides, kuid kasv ja ajastus on

suuresti varieerunud. Taanis, Soomes, Uus-Meremaal, Norras ja Hispaanias järgnes 1995-2000. aasta kiirele kasvuperioodile kasvu aeglustumine või isegi langus (nt Uus-Meremaa puhul). Samas on Kreekas, Jaapanis, Portugalis ja Rootsis täheldatud tõusu hilisemal perioodil. Tšehhis ja Šveitsis on ülikooli lõpetajate arv aastatel 2000-2007 peaaegu kolmekordistunud.

Kvalifikatsioonitaseme pikaajaline kasv tähendab, et noored täiskasvanud on kõrgema kvalifikatsiooniga kui vanemad (**Indikaator A1**). Näiteks on keskmiselt 80% 25-34 aastastest ja kõigest veidi üle poole 55-64 aastastest omandanud teise taseme hariduse. Mõningates riikides, nagu Kreeka, Iirimaa ja Korea, on tööturul suur enamus noori vähemalt keskkaridusega, ent pensionieale lähenevate inimeste vanusegrupis on sama taseme saavutanud vaid vähesed. Kõrghariduse omandanute arv on kasvanud keskealiste seas: kui enne omandas selle taseme haridust viiest inimesest üks, siis nüüd enam kui üks neljast.

Laienumist iseloomustavad kolm peamist tunnust:

- Mitmetes riikides on oluliselt enam naisüliõpilasi. Kaks korda enam on akadeemilise kõrghariduse omandajate seas naised näiteks Soomes, Kreekas, Ungaris, Norras, Poolas ja Slovakkias. Islandil on erinevus veelgi suurem. Austrias, Saksamaal ja Šveitsis aga meeste ja naiste osakaalu osas olulisi erinevusi ei ole ja Jaapanis on ülekaalus aga hoopis mehed.
- Üha enam asutakse õppima välismaal. Aastatel 2006-2007 kasvas rahvusvaheliste üliõpilaste arv 3,3% võrra, enam kui 3 miljonini (**Indikaator C2**).
- Mõnedes riikides (nt Iirimaa, Hispaania ja Türgi) on rahvaarvu kasv täiendav väljakutse kõrgharidussüsteemile.

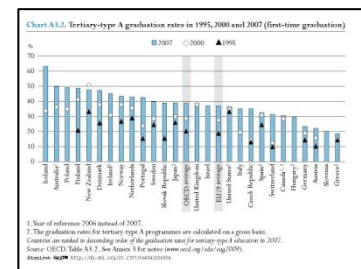
Haridussüsteemide tulemuslikkus

Õppe edukat lõpetamist iseloomustava näitaja, omandatud kvalifikatsiooni kõrval käsitleb EAG ka mitmeid teisi haridussüsteemi tulemuslikkust iseloomustavaid näitajaid nagu nt teadmiste ja oskuste omandamine, tööhõive ja palgatase.

PISA (Rahvusvaheline Õpilaste Hindamise Programm) on uuring, mis mõõdab õpilaste omandatud teadmisi ja oskusi. Antud EAG väljaandes on ära toodud PISA uued indikaatorid, mis keskenduvad heade loodusteaduste alaste teadmistega 15-aastastele õpilastele (**Indikaatorid A4 ja A5**). Tuleb tõdeda, loodusteaduste valdkonnas parima tulemuse saavutanute osakaalus on riigiti on suured erinevused. Samas, umbes veerandil loodusteadustes parima tulemuse saavutanud õpilastest on sotsiaal-majanduslik staatus oma riigis alla keskmise, mis näitab, et sotsiaalne taust ei mõjuta alati õpitulemusi.

Keeruline olukord tööturul mõjutab oluliselt erineva haridustasemega inimeste võimalusi. Keskkaridusega inimestel on

Joonis A3.2 :
Bakalaureuseõppe lõpetajate
määr aastatel 1995, 2000, 2007
(esmakordsed lõpetajad)

majanduslanguse ajal suurem risk töötuks jääda kui kõrgema kvalifikatsiooniga inimestel (**Indikaator A6**). Lisaks kulub madala kvalifikatsiooniga töötuks jäänud noortel töö leidmiseks rohkem aega: enamikes riikides on üle poole madala kvalifikatsiooniga 25-35 aastastest töötutest pikaajalised töötud (**Indikaator C3**). Kõrgharidusega töötajad saavad ka oluliselt kõrgemat palka – enamikes riikides üle 50% enam; mõnedes riikides on erinevus ka kasvanud (**Indikaator A7**). OECD riikides loob kõrgharidus keskmiselt ligikaudu kaks korda enam lisandväärtust kui kesk- või kutseharidus (**Indikaator A8**).

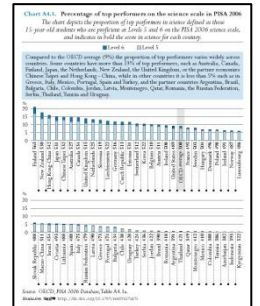
Haridussüsteemi tulemuslikkuse analüüsi on sel aastal täiendatud uue indikaatoriga A9, mille puhul keskendutakse kolmele ühiskonna tervist ja sidusust peegeldavale aspektile: inimeste hinnang oma tervisele, huvi poliitika vastu ja inimestevaheline usaldus. Näitajad on positiivselt seotud inimese haridustasemega. Keskkhariduse omandanud peavad oma tervist üldiselt paremaks kui põhiharidusega inimesed. Samas poliitika huvi kasv ja uskumus, et enamik inimesi püüavad olla õiglasel, on rohkem seotud kõrghariduse omandamisega.

Hariduse rahastamine

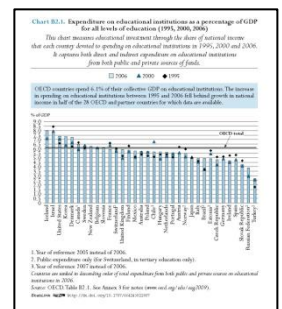
Hariduskulutuste tase on osaliselt seotud riigi võimalustega. Korrelatsioon ühe õpilase kohta tehtavate kulutuste ja SKT inimese kohta vahel on tugevam hariduse esimesel ja teisel tasemel, madalam kolmandal tasemel (**Indikaator B1**). Väga üldiselt hinnates täheldatakse, et kulutused haridusele on viimase kümne aasta jooksul kasvanud, peaaegu pooltes riikides isegi kiiremini SKT kasvust (**Indikaator B2**). Ühe õpilase kohta tehtavad kulutused on oluliselt kasvanud madalamatel haridustasemetel. Kõrghariduses pole aga kulutused alati õpilaste arvu kasvuga sammu pidanud. Nii on kulud ühe üliõpilase kohta vähenenud kolmandikus OECD ja partnerriikides (**Indikaator B1**).

Hariduskuludes moodustavad jätkuvalt valdava osa riiklikud vahendid, kulude osakaal riigieelarve kogusummas varieerub 22%-st Mehhikos vähem kui 10%-ni Saksamaal, Itaalias ja Jaapanis (**Indikaator B4**). Keskmiselt 85% haridusse suunatud vahenditest pärineb riiklikest allikatest, samas on kõrghariduse riikliku rahastamise osakaal oluliselt väiksem. Seoses kasvava vajadusega leida alternatiivseid rahastamisallikaid, on enamikes riikides hakanud kiiresti kasvama erasektori poolt tehtavad hariduskulutused. Nii on Austraalias, Kanadas, Jaapanis, Koreas, USAs ja partnerriikides Tšiilis ning Iisraelis kõrghariduse peamiseks rahastajaks hoopis erasektor (**Indikaator B3**). Üks põhjus suurteks erinevusteks kõrghariduse rahastamises on riigiti väga erinev õppemaks – kui seitsmes OECD riigis õppemaksu ei eksisteeri, siis ühes kolmandikus riikidest on õppemaks enam kui 1500 USA dollarit aastas (**Indikaator B5**).

Joonis A4.1 : PISA 2006 loodusteadustes maksimaalse tulemuse saavutanud õpilaste osakaal protsentides

Joonis B2.1 : Kulutused õppeasutustele osakaaluna SKPst kõikidel haridustasemetel kokku (1995, 2000, 2006)

Õpetamis- ja õppimistingimused

Haridussüsteemide tulemuslikkuse saavutamiseks tuleb tagada vajalikud õpetamis- ja õppimistingimused. OECD riikides on põhikoolis keskmine õpilaste arv klassis veidi üle 21 (**Indikaator D2**). Vaid kolmes OECD liikmesriigis on see näitaja üle 25. Alates 2000. aastast on keskmine õpilaste arv klassis oluliselt vähenenud Koreas ja Türgis, kus selle näitaja tase oli varem suurim.

Riigiti on suured erinevused õpetajate palkades (**Indikaator D3**). 15-aastase töökogemusega algkooli õpetaja palk varieerub enam kui kahekordsest SKT-st inimese kohta Koreas kuni alla 75% SKT-st inimese kohta Islandil ja Norras ning partnerriikides Eestis ja Iisraelis.

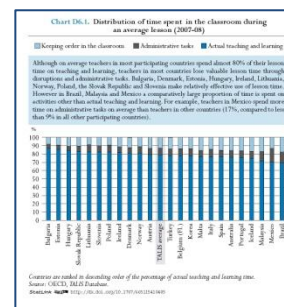
Samuti on erinev õpetajate töökorraldus. Näiteks Taanis, Ungaris, Türgis ja partnerriigis Eestis on algkooli õpetaja aastane õpetamisele kulutatav aeg vähem kui 650 tundi, samas USA-s on see 1080 (**Indikaator D4**).

OECD uuring TALIS (Õpetamise ja Õppimise Rahvusvaheline Uuring) on esimene rahvusvaheline uuring, mis keskendub õpikeskkonnale ja õpetajate töötingimustele koolis. Uuring põhineb 23 riigi põhikooli õpetajate ja direktorite küsitlustel. Uued indikaatorid TALIS uuringust annavad võimaluse vaadelda õpetamisega seotud küsimusi detailsemalt (**Indikaatorid D5 ja D6**).

TALIS uuringu kohaselt väidavad õpetajad, et tagasiside saamisega kaasneb suurem rahulolu tööga. Tagasiside julgustab õpetajaid vajadusel oma õpetamistavasid muutma ja toetab oluliselt õpetaja professionaalset arengut. Kahjuks ei ole mitmetes riikides tagasiside andmise kultuur välja kujunenud. Näiteks kolmandikul või isegi enamal koolidest Austrias, Iirimaa ja Portugalis ei ole viimase viie aasta jooksul läbi viidud ei sise- ega välishindamist. TALIS uuringus osalenud riikide õpetajatest ei olnud keskmiselt 22% õpetajatest saanud viimase viie aasta jooksul tagasisidet oma töö kohta. Itaalias ja Hispaanias on näitaja enam kui 45% (**Indikaator D5**).

TALIS uuring vaatles ka õpetajate õpetamistavasid, tõekspidamisi ja professionaalseid hoiakuid (**Indikaator D6**). Kuigi enamik uuringus osalenud õpetajatest kulutas keskmiselt 80% õppetunni ajast õpetamisele, kaotasid enamike riikide õpetajad väärtuslikku aega tunnis vahelesegamise ja administratiivsete kohustuste tõttu. Teadmiste omandamise protsessis kalduvad õpetajad tähtsamaks pidama õpilaste aktiivset osalemist kui endi rolli info edastajana ja õigete lahenduste demonstreerijana. Kõikide riikide õpetajad panid enam rõhku selgete õpieesmärkidega struktureeritud lähenemisele kui õpilasekesksele lähenemisele.

Joonis D6.1 : Keskmise koolitunni ajakasutuse jaotus (2007-08)

© OECD 2009

Antud kokkuvõtte ei ole OECD ametlik tõlge.

Antud kokkuvõtte paljundamine on lubatud viidates OECD autoriõigustele ja originaalväljaande pealkirjale.

Mitmekeelsed kokkuvõtted on tõlgitud väljavõtted OECD väljaannetest, mis on originaalis avaldatud inglise ja prantsuse keeltes.

Need on tasuta saadaval OECD veebipõhises raamatupoes aadressil www.oecd.org/bookshop/

Täiendav informatsioon OECD Õiguste ja Tõlke osakonnast, Avalike Suhete ja Kommunikatsiooni Direktoraadis elektronposti aadressil: rights@oecd.org või faksi teel: +33 (0)1 45 24 99 30

OECD Õiguste ja Tõlke osakond (PAC)
2 rue André-Pascal, 75116
Pariis, Prantsusmaa

Külastage meie veebilehte: www.oecd.org/rights/

